

Child Friendly Cities

1. Achtergronden van de beweging Child Friendly Cities

a. Ontstaan en doel

In 1996 startte Unicef tijdens de Habitat II conferentie in Istanbul de beweging Child Friendly Cities. Deze was met name op ontwikkelingslanden gericht. Jan van Gils, directeur Kind en Samenleving in Vlaanderen nam het initiatief om ook in Europa aan te haken bij de beweging CFC, en richtte daarom het Europese Netwerk Kindvriendelijke steden op. In een alliantie met de organisatie Europoint stichtte hij samen met directeur Johan Haarhuis de stichting Child in the city. In nauwe samenwerking werden tweejaarlijkse congressen in Europese steden georganiseerd, waarmee een beweging werd gestart om kindvriendelijke steden verder vorm te geven. Het resulteerde in het eerste congres Child in the city in Brugge. Een aantal Nederlandse deelnemers raakte geïnspireerd en heeft het initiatief genomen om met de VNG bij deze internationale beweging aan te haken. Na verkennende gesprekken met lokale bestuurders werd de Nederlandse tak van het CFC-netwerk actief in 2003.

UNICEF 1996: UN Habitat II World Conference on Human Settlements

“Het welbevinden van kinderen
is de ultieme barometer
voor een gezonde woonomgeving,
een democratische gemeenschap
en een goed bestuur”

Ontstaan van de Child Friendly Cities beweging
“A city friendly to children is a city friendly to all”

Gestart in 2003

Het internationale netwerk Child Friendly Cities is sinds 2003 ook in Nederland actief als een beweging voor gemeentebestuurders, ambtenaren, uitvoerende organisaties die met en voor de jeugd werken, netwerkpartners binnen het lokale beleid, en andere geïnteresseerden. De VNG faciliteert het netwerk (CFC-NL). ‘A childfriendly city is a city friendly to all!’ Een kindvriendelijke gemeente is goed voor iedereen! Het netwerk CFC werkt aan de implementatie van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IRVK), in de

volle breedte: *Participatie* van kinderen en jongeren, goede voorzieningen (*Provisions*) bescherming en extra zorg van kinderen die dat nodig hebben (*Protection*), naast de algemene basisprincipes.

Het Nederlandse netwerk hanteert een thematische werkwijze. Kenmerkende elementen zijn: aansluiten op actuele vraagstukken, samenwerken met sleutelorganisaties en bestaande netwerken, aansluiten op lopende initiatieven en het organiseren van werkbezoeken voor bestuurders, ambtenaren en andere professionals met inspirerende voorbeelden. De vragen vanuit gemeentelijk beleid zijn mede leidend, zoals: Hoe creëer ik draagvlak voor kindvriendelijk beleid bij mijn collega's in het college van B&W? Hoe betrek ik de jeugd bij het vormgeven ervan? Wat zijn succesvolle regievormen? Hoe ga ik om met negatieve beeldvorming rond jeugd en de NIMBY (Not In My Backyard) reflex van veel volwassen burgers? (..)

In de periode 2008 - 2014 namen ruim 300 gemeenten deel aan activiteiten van het netwerk Child Friendly Cities. In de periode van de invoering van de Jeugdwet is een pas op de plaats gemaakt. De transitie vroeg alle aandacht. In 2016 kwam er weer meer ruimte om verder na te denken over de transformatie vanuit een bredere geïntegreerde aanpak en de verdere herinrichting van het sociale domein. Hoe werk je aan het doorbreken van schotten tussen beleidsterreinen en veranderingen in de financieringssystematiek opdat vanuit een geïntegreerde aanpak, disciplinair voor alle kinderen en jongeren een optimaal gezond en positief opvoedklimaat ontstaat?

Waarom positief jeugdbeleid?

Positief jeugdbeleid gaat er vanuit dat investeren in kinderen en jongeren tot een gezonde ontwikkeling leidt, en een leefbare gezonde gemeente. Gemeenten focussen daarbij op de bredere context van het leven van het kind. Een van de ambities daarbij is om een leefbare en vitale omgeving te creëren voor jongeren en ouderen. Een holistische benadering biedt de jeugd de mogelijkheid om zich positief te ontwikkelen, waardoor problemen met of door kinderen en jongeren worden voorkomen. Gemeenten die investeren in goede voorzieningen op het terrein van onderwijs, sport en cultuur merken op termijn dat dit hun situatie op economisch en veiligheidsgebied ten goede komt. Dit bevordert een sterkere sociale dimensie die gekenmerkt wordt door verdraagzaamheid en wederzijds respect. Positief jeugdbeleid heeft onder meer als doel dat kinderen en jongeren hun competenties en vaardigheden vergroten en hun verantwoordelijkheidsgevoel ontwikkelen. Door kinderen en jongeren te betrekken bij de samenleving – uitval en overlast worden daardoor voorkomen – kunnen zij opgroeien tot betrokken burgers.

Positief jeugdbeleid is gericht op het bevorderen van een kind- en gezinsvriendelijke omgeving. Een dergelijke leefomgeving biedt ruimte voor ontplooiing van alle kinderen en de gezinnen waartoe zij behoren en schenkt extra aandacht aan kinderen, jongeren en gezinnen die dat nodig hebben. Hoe zorgen we voor een kind- en gezinsvriendelijke omgeving? Gezinnen, kinderen én jongeren benaderen, betrekken, ondersteunen, vasthouden, hun kansen vergroten en zelfvertrouwen geven. Daar gaat het om in een kind- en gezinsvriendelijke gemeente. Immers, kinderen groeien niet alleen thuis op. Maar ook op school, op de sport- club en binnen andere vrijetijdsactiviteiten, in de buurt en bij de kinderopvang. En waar nodig met extra voorzieningen en steun vanuit de Jeugdhulp.

Een kindvriendelijke stad/gemeente is...

... een gemeenschap die zich engageert om de kinderrechten te vertalen naar het lokale beleid (PPP).

Geen statisch te bereiken
einddoel,
maar een **steeds evoluerend**
proces;
Je kan nooit kindvriendelijk *zijn*,
je kan er enkel naar *streven*

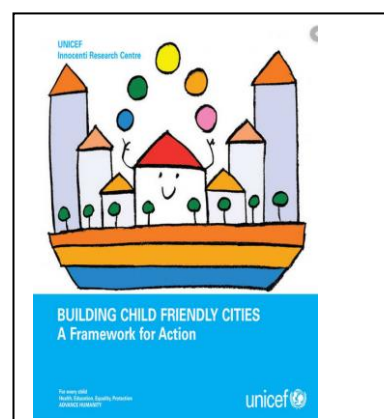

b. Positionering internationaal

Unicef heeft in de periode na 1996 een aantal fases doorgemaakt m.b.t. de ontwikkeling van CFC-trajecten. Men werkt wereldwijd en stimuleerde de nationale afdelingen om te werken met de 'Bouwstenen'. Deze afdelingen zijn zelfstandige NGO's waardoor veel verschillen bestaan per land. De aandacht voor de CFC-ontwikkeling lag verder vooral in ontwikkelingslanden in andere wereld delen. (zie ook childfriendlycities.org). Unicef beschreef in 2004 de volgende negen Building Blocks voor het realiseren van een Child Friendly City, met bijbehorende checklists:

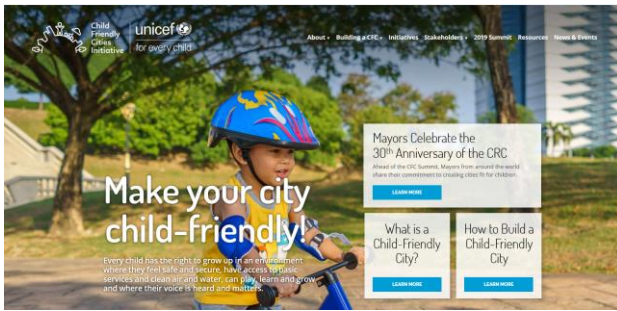
- Kinderparticipatie;
- Een kindvriendelijk wettelijk kader;
- Een stadsbrede kinderrechtenstrategie;
- Een kinderrechteneenheid of coördinatiepunt;
- Meting en evaluatie van effecten op kinderen;
- Een kinderbudget;
- Actuele rapportage van de stand van zaken voor kinderen in de stad;
- Bekendmaking en bewustwording van kinderrechten;
- Onafhankelijke belangenbehartiging voor kinderen;

(<https://childfriendlycities.org/cfci-framework/>)

In 2018 is het Unicef Handboek CFC geactualiseerd en opnieuw uitgebracht. Unicef gaat de CFC-beweging mondiaal weer sterker ondersteunen, met een aantal instrumenten.

<https://childfriendlycities.org/resources/> Per land worden deze verschillend uitgewerkt en opgepakt, afhankelijk van de culturele en politieke context. Sommige landen hebben het werken met CFC opgepakt, in meer of mindere mate. In Zwitserland, Frankrijk was Unicef al eerder actief in Europa. In verschillende landen zoals Duitsland is nu ook meer aandacht voor CFC. In Nederland is regelmatig contact met Unicef over de ontwikkelingen rond CFC in NL. In oktober 2019 vond de eerste **Unicef Summit CFC** plaats in Keulen. Twee leden van de kerngroep CFC zijn er vanuit NL geweest, en er is contact met Unicef NL over de Nederlandse aanpak en ambities.

**Child Friendly
Cities Summit**
Cologne, October 2019

Unicef hanteert de volgende beschrijving voor een kindvriendelijke stad/gemeente: “Broadly speaking, a childfriendly city it is a city, town or community where children:

- Are protected from exploitation, violence and abuse.
- Have a good start in life and grow up healthy and cared for.
- Have access to quality social services.
- Experience quality, inclusive and participatory education and skills development.
- Express their opinions and influence decisions that affect them.
- Participate in family, cultural, city/community and social life.
- Live in a safe secure and clean environment with access to green spaces.
- Meet friends and have places to play and enjoy themselves.
- Have a fair chance in life regardless of their ethnic origin, religion, income, gender or ability.

While the primary responsibility for ensuring that children’s rights are realised lies with governments, other stakeholders such as civil society organizations, the private sector, academia and the media, as well as children themselves, also have an important role to play in building child-friendly cities.”

<https://s25924.pcdn.co/wp-content/uploads/2018/05/CFCI-handbook-NewDigital-May-2018.pdf>

Meer informatie over de principes – gebaseerd op het IRVK – die ten grondslag liggen aan een kindvriendelijke stad zijn te vinden op: <https://childfriendlycities.org/guiding-principles/>

Kindvriendelijke steden en gemeenten in VLAANDEREN

Kind en Samenleving (kenniscentrum in Vlaanderen) heeft o.l.v. directeur Jan van Gils in Vlaanderen de beweging Kindvriendelijke steden ontwikkeld. Een netwerk met een ambitie. Opdat het gedachtengoed van een CFC ook in westerse landen aandacht kreeg, richtte Jan van Gils het Europese Netwerk Child Friendly Cities (2002) op. Nederland is daar vanaf 2003 bij aangesloten geweest. In de begintijd hebben de Vlaamse collega’s op de achtergrond de Nederlandse CFC-beweging gesteund. Een aantal succesvolle trajecten vanuit Vlaanderen hebben we in Nederland gekopieerd, bewerkt en uitgevoerd: werkbezoeken, themabijeenkomsten en verkiezingen “kindvriendelijke initiatieven”, rond actuele thema’s in combinatie met inspirerende publicaties, met participatie van kinderen. En uitwisselingsbezoeken tussen Vlaanderen en Nederland. Na diverse publicaties en veel discussie is men in Vlaanderen overgegaan op het werken met een Kindvriendelijk Label. Na een testfase in 2012 en 2013 vertaalde VVJ (het vroegere Bataljong) de toolkit van Child Friendly Cities naar de Vlaamse context. Met de toolkit kan elke stad en gemeente haar kindvriendelijkheid meten en een strategie kindvriendelijkheid uittekenen. In 2018 kreeg de toolkit een stevige update.

In 2019 werd het Netwerk Kind- en Jeugdvriendelijke Steden en Gemeenten in Vlaanderen nieuw leven ingeblazen. Het Netwerk brengt jeugdambtenaren, betrokken organisaties en geïnteresseerde actoren van over heel Vlaanderen samen om vragen, ervaringen, kennis... te delen met elkaar. Zo versterkt het netwerk kind- en jeugd-vriendelijkheid in Vlaanderen, op lokaal en bovenlokaal niveau. Met het een Kindvriendelijk

Label is de aandacht voor een kindvriendelijk beleid is verder onder de aandacht gebracht. Inmiddels hebben 24 gemeenten het label toegekend gekregen. Met de collega's uit Vlaanderen heeft het Nederlandse netwerk regelmatig contact. Het werken met een label levert veel discussie op en is tot nu toe vanuit Nederland niet overgenomen. Het gaat gepaard met meer kosten en institutionalisering, hetgeen tot nu toe niet realistisch en effectief leek voor de aanpak in Nederland. Nieuwe uitwisselingscontacten met Vlaanderen staan gepland voor 2020.

Zie voor meer informatie over de Vlaamse aanpak:

<http://kindvriendelijkestedenengemeenten.be/kindvriendelijke-steden-en-gemeenten1/visie-op-kindvriendelijkheid>

Overige internationale initiatieven

Vele netwerken zijn gericht op het uitwisselen van kennis en ervaringen, met als doel kansen van kinderen en jongeren te vergroten en hen te ondersteunen waar nodig. Op nationaal en internationaal niveau. Per discipline /sector, en functie/rol. Het Nederlands Jeugd Instituut heeft vele internationale netwerken gericht op jeugd, in beeld gebracht.

Kenmerkend voor de CFC-beweging is dat gemeenten vanuit hun regisserende rol, en vanuit hun verplichting het IRVK op lokaal niveau te implementeren, centraal staan. Een kindvriendelijke gemeente kenmerkt zich door een interdisciplinaire sector- en domein overstijgende aanpak.

Een van de samenwerkingsverbanden waarin deze manier van werken werd uitgewisseld zijn de tweejaarlijkse congressen van de Child in the city foundation. Deze foundation werkte tot 2018 samen met het Europees Netwerk Child Friendly Cities, waarin Nederland ook aan deelnam. Vanaf 2018 is een nieuwe fase ingegaan, mede op initiatief van toenmalig voorzitter van CFC-NL, Jaap Verkroost. Vanaf februari 2019 is wethouder Gert Vos boegbeeld van het Nederlandse netwerk.

c. Resultaten CFC-beweging in NL

De periode 2002 – 2012

Het begon in 2002

De VNG heeft het CFC-gedachtengoed opgepakt. Zo kon in een periode waarin de herziening van het jeugdstelsel met regeringscommissaris Stefan van Eijck centraal stond, ook aandacht gericht blijven op het 'gewone' jeugdbeleid. Binnen Operatie Jong is bijvoorbeeld de samenwerking met het Ministerie van VROM een aandachtspunt geweest in die periode. Het thema 'openbare ruimte' heeft in de eerste fase van CFC-NL aandacht gekregen, omdat dit beleidsterrein niet in beeld was m.b.t. lokaal jeugdbeleid. De

Kernpartners in de eerste fase waren Jantje Beton, 3VO (tegenwoordig VeiligVerkeerNL), en de Bond voor Nederlandse Stedenbouwkundigen en planologen (BNSP)

Werkbezoeken en inspiratiesessies, bereikten wethouders en ambtenaren uit ruim 300 gemeenten. Op advies van de collega's uit Vlaanderen, en met de kennis van het afgeronde traject Predicaat Jeugdstad (jaren 90) zijn prijsvragen uitgeschreven en publicaties uitgebracht.

De periode 2012 – 2018

De invoering van de Jeugdwet vroeg alle tijd en energie van betrokkenen in het jeugdbeleid. Volgens de Memorie van Toelichting op de jeugdwet is het doel: 'het jeugdstelsel te vereenvoudigen en het efficiënter en effectiever te maken, met het uiteindelijke doel het versterken van de eigen kracht van de jongere en van het zorgend en probleemoplossend vermogen van diens gezien en sociale omgeving. Decentralisatie van alle jeugdhulp naar gemeenten, waarin dit wetsvoorstel voorziet, schept hiertoe de bestuurlijke en financiële randvoorwaarden.' De regering is van oordeel (Memorie van toelichting Jeugdwet, 2014) dat 'er een omslag (transformatie) nodig is in de ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en gezinnen naar:

1. Preventie en uitgaan van eigen verantwoordelijkheid en eigen mogelijkheden (eigen kracht) van jeugdigen en hun ouders, met inzet van hun sociale netwerk;
2. Demedicaliseren, ontzorgen en normaliseren door onder meer het opvoedkundig klimaat te versterken in gezinnen, wijken, scholen en in voorzieningen als kinderopvang en peuterspeelzalen;
3. Eerder de juiste hulp op maat te bieden om het beroep op dure gespecialiseerde hulp te verminderen;
4. Integrale hulp aan gezinnen volgens het uitgangspunt 'één gezin, één plan, één regisseur'; door ontschotting van budgetten ontstaan meer mogelijkheden voor betere samenwerking en innovaties in ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en gezinnen;
5. Meer ruimte voor professionals om de juiste hulp te bieden door vermindering van regeldruk; betrokken professionals die sociale netwerken in de omgeving van het gezin weten in te schakelen en die kunnen samenwerken met vrijwilligers en familieleden en hun kracht weten te benutten.'

Samenspel tussen de verschillende actoren in het speelveld is nodig voor een optimaal opvoed- en opgroei- én speelklimaat. Niet alleen gemeenten staan voor deze uitdaging, maar ook de andere organisaties die medeopvoeder zijn. (Gilsing & Mak 2014). Binnen de gemeenten is de aandacht sterk op de regelingen rond de zorg gericht. Inspirerende ervaringen op het terrein van positief jeugdbeleid kunnen verder versterkt worden.

Om gemeenten te inspireren bij de transformatie na invoering van de Jeugdwet, werd door VNG en VWS in kader van de CFC-beweging een nieuwe verkiezing uitgeschreven, met publicatie 41xpositief jeugdbeleid (2012), in het Kinderrechtenhuis in Leiden.

In de periode 2013 – 2016 is een pas op de plaats gemaakt. De invoering van de Jeugdwet vroeg alle aandacht. Vanaf 2016 is een doorstart gemaakt, met een nieuwe kerngroep met aantal bestuurders en landelijke NGO's. Werkbezoeken vonden plaats in Rotterdam, Breda, Mechelen, Hoogeveen, Gent, Utrecht, De Glind/Barneveld, Child in the city-conferences en seminars Odense, Gent, Wenen, en diverse themabijeenkomsten bij de VNG en de Voordejeugddag. Bij de Gemeenteraadsverkiezingen in 2017 werd een Raadgever Positief Jeugdbeleid uitgebracht.

Kenmerkend voor aanpak CFC in NL

Kenmerkend voor de aanpak CFC in Nederland is de focus op positief jeugdbeleid, een interdisciplinaire benadering, beweging van onderop, invulling op basis van signalen/behoefte van lokale bestuurders, inspiratie-sessies, werkbezoeken en kruisbestuiving via informele contacten. Het secretariaat ligt bij de VNG en er wordt gewerkt met actieve actoren uit gemeenten en NGO's.

Auteur: Froukje Hajer